

Poznámky k počtu a názvům evropských druhů netopýrů

Jiří GAISLER¹ & Petr BENDA²

¹ Katedra zoologie a ekologie PřF MU, Kotlářská 2, 611 37 Brno, Česká republika

² Zoologické oddělení Národního musea, Václavské nám. 68,
115 79 Praha 1, Česká republika

Comments to the number and the names of European bat species. This contribution reacts to recently published reviews of European bat species, namely to the list of European bat species passed by the 2nd Session of the Meeting of Parties of Agreement on the Conservation of Bats in Europe. It explains the increase in number of bat species in Europe and the correct spelling of their species names according to the 3rd edition of the International Code of Zoological Nomenclature (1985). Furthermore, we revise the spelling of species name of the Bobrinskoy's bat. The correct original spelling is *Eptesicus bobrinskoi* Kuszakin, 1935. However, this species does not occur in Europe, therefore we suggest to withdraw it from the list of European bats.

Europe, scientific names, zoological nomenclature, *Eptesicus bobrinskoi*

V příspěvku Kadlečíka předneseném na 2. konferenci o netopýrech Karpat byl mj. zmíněn seznam netopýrů, jichž se týká Dohoda o ochraně netopýrů v Evropě (Agreement on the Conservation of Bats in Europe), tedy “zoznam druhov, ktoré sú chápané ako zástupcovia čeladi Rhinolophidae, Vespertilionidae a Molossidae a ktoré boli zistené na Európskom kontinente” (Kadlečík 1998). Tento seznam se však počtem uvedených druhů (35) i způsobem zápisu vědeckých (tj. latinských) druhových názvů některých zástupců odlišuje od tradičních přehledů (např. Brink 1957, Corbet & Ovenden 1980, Görner & Hacketal 1988, Schober & Grimmberger 1987), které uvádějí vesměs 30 evropských druhů netopýrů. Vyšší počet druhů (35) a odchylky od tradičního zápisu některých druhových jmen uvádí i nové přepracované vydání posledně jmenované populární knížky Schobera & Grimmbergera z roku 1998, které lze v současné době považovat za jeden z nejlepších zdrojů informací o netopýrech naší zeměpisné oblasti. Nejbohatší přehled (39 druhů) však uvádí ve svém přehledu Lina (1998), ve kterém se současně snaží shrnout důvody pozmeněného psaní některých druhových jmen evropských netopýrů.

Je zřejmé, že to, kolik druhů netopýrů žije v Evropě a to, jaké vědecké názvy jim podle zoologické nomenklatury přísluší, jsou dva nezávislé problémy. Pojednáme proto o nich odděleně. V obou směrech inovovaný přehled evropských druhů netopýrů uvádí tabulka 1. České názvy netopýrů (v tab. 1 i v textu) jsou převzaty z prací Gaislera & Hanáka (1975), Horáčka (1986) a Zimy (in Mitchell-Jones et al. in press).

Tab. 1. Seznam netopýrů "rozšířené" Evropy (podle 3. vydání Mezinárodních pravidel zoologické nomenklatury z roku 1985 a Liny 1998)

Tab. 1. List of bat species of "enlarged" Europe (after 3rd edition of International Code of Zoological Nomenclature, 1985, and after Lina 1998) supplemented with Czech names of the respective species

vědecký název	český název
Pteropodidae	kaloňovití
<i>Rousettus aegyptiacus</i> (Geoffroy, 1810)	kaloň egyptský
Rhinolophidae	vrápencovití
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i> (Schreber, 1774)	vrápenec velký
<i>Rhinolophus hipposideros</i> (Bechstein, 1800)	vrápenec malý
<i>Rhinolophus euryale</i> Blasius, 1853	vrápenec jižní
<i>Rhinolophus mehelyi</i> Matschie, 1901	vrápenec Mehelyův
<i>Rhinolophus blasii</i> Peters, 1866	vrápenec Blasiův
Vespertilionidae	netopýrovití
<i>Myotis myotis</i> (Borkhausen, 1797)	netopýr velký
<i>Myotis blythii</i> (Tomes, 1857)	netopýr východní
<i>Myotis bechsteinii</i> (Kuhl, 1817)	netopýr velkouchý
<i>Myotis nattereri</i> (Kuhl, 1817)	netopýr řasnatý
<i>Myotis schaubi</i> Kormos, 1934	netopýr Schaubův
<i>Myotis emarginatus</i> (Geoffroy, 1806)	netopýr brvitý
<i>Myotis mystacinus</i> (Kuhl, 1817)	netopýr vousatý
<i>Myotis brandtii</i> (Eversmann, 1845)	netopýr Brandtův
<i>Myotis daubentonii</i> (Kuhl, 1817)	netopýr vodní
<i>Myotis capaccinii</i> (Bonaparte, 1837)	netopýr dlouhonohý
<i>Myotis dasycneme</i> (Boie, 1825)	netopýr pobřežní
<i>Vespertilio murinus</i> Linnaeus, 1758	netopýr pestrý
<i>Eptesicus serotinus</i> (Schreber, 1774)	netopýr večerní
<i>Eptesicus nilssonii</i> (Keyserling et Blasius, 1839)	netopýr severní
<i>Eptesicus bottae</i> (Peters, 1869)	netopýr Ogněvův
<i>Eptesicus bobrinskoi</i> Kusjakin, 1935	netopýr Bobrinského
<i>Hypsugo savii</i> (Bonaparte, 1837)	netopýr Saviův
<i>Pipistrellus pipistrellus</i> (Schreber, 1774)	netopýr hvízdavý
<i>Pipistrellus nathusii</i> (Keyserling et Blasius, 1839)	netopýr parkový
<i>Pipistrellus kuhlii</i> (Kuhl, 1817)	netopýr jižní
<i>Pipistrellus maderensis</i> (Dobson, 1878)	netopýr makaronéský
<i>Nyctalus noctula</i> (Schreber, 1774)	netopýr rezavý
<i>Nyctalus leisleri</i> (Kuhl, 1817)	netopýr stromový
<i>Nyctalus azoreum</i> (Thomas, 1901)	netopýr azorský
<i>Nyctalus lasiopterus</i> (Schreber, 1780)	netopýr obrovský
<i>Otonycteris hemprichi</i> Peters, 1859	netopýr pustinný
<i>Plecotus auritus</i> (Linnaeus, 1758)	netopýr ušatý
<i>Plecotus austriacus</i> (Fischer, 1829)	netopýr dlouhouchý
<i>Plecotus teneriffae</i> Barrett-Hamilton, 1907	netopýr kanárský
<i>Barbastella barbastellus</i> (Schreber, 1774)	netopýr černý
<i>Barbastella leucomelas</i> (Cretzschmar, 1826)	netopýr skalní
<i>Miniopterus schreibersii</i> (Kuhl, 1817)	létavec stěhovavý
Molossidae	tadaridovití
<i>Tadarida teniotis</i> (Rafinesque, 1814)	tadarida evropská

Fauna netopýrů Evropy

Aktuálně rozšířený seznam netopýrů Evropy pochopitelně neznamená, že by se nějak enormně za poslední léta zvýšila rychlost šíření netopýrů do Evropy, ale naopak, změnilo se pojetí Evropy: nejedná se o Evropu z pohledu zeměpisného, ale z pohledu politického. Proto v seznamu figurují i názvy druhů, které žijí na atlantských ostrovech, které jsou buď oceánské, nebo náleží k šelfu Afriky (Madeira, Kanárské a Azorské ostrovy), a dále druhy žijící na území států, které se rozkládají buď dílem anebo zcela v Asii (Turecko, Kypr a zakavkazské státy – Gruzie, Arménie a Ázerbajdžán). V zahrnování neevropských území do “Evropy” však panuje nedůslednost, neboť asijská část Ruska či Kazachstánu započtena není. Taktéž nejsou v těchto přehledech uváděny americké druhy, které se ojediněle objevují na Islandu, který je nepochybně součástí Evropy (okrajově se o nich však zmiňují Schober & Grimmberger 1998).

S přimhouřením oka se fauna netopýrů Evropy přece jen o jeden druh rozrostla, totiž o netopýra Ogněvova (*Eptesicus bottae*), který byl v nedávné době nalezen na řeckém ostrově Rhodu (Helvesen 1998). Geograficky však Rhodos stejně patří k Malé Asii, která je součástí Asie jako kontinentu. Z pohledu “rozšířeného” či “politického” Evropy je netopýr Ogněvův evropským druhem, protože byl zjištěn v asijské části Turecka i v Zakavkazí.

Z geografického hlediska k evropským druhům podobně nepatří kaloň egyptský (*Rousettus aegyptiacus*), který se vyskytuje v jižním Turecku a na Kypru (mimoto i ve velké části Afriky a v Indii); netopýr Schaubův (*Myotis schaubi*), který je dosud znám pouze z Arménie a západního Íránu (jeho výskyt je však předpokládán i v ostatních zemích Zakavkazí a v Turecku), tento druh byl rozlišen až v poměrně nedávné době (Horáček & Hanák 1984); tři endemické druhy atlantských ostrovů: netopýr makaronéský (*Pipistrellus maderensis*), netopýr azorský (*Nyctalus azoreum*), netopýr kanárský (*Plecotus teneriffae*) – jedná se však o druhy, které začaly být považovány za samostatné až v poslední době; netopýr pustinný (*Otonycteris hemprichi*), který je z “širší” Evropy znám z jediného nálezu z jihovýchodního Turecka (mimoto žije v severní Africe, na Blízkém východě a ve střední Asii) a netopýr skalní (*Barbastella leucomelas*), který byl nalezen v Ázerbajdžánu (jinak má rozšíření podobné jako netopýr pustinný).

Samostatnou kapitolou je netopýr Bobrinského (*Eptesicus bobrinskoi*), který je znám z území Evropy pouze z jediného nálezu popsáného Kuzjakinem (1950) z kavkazské severní Osetie, která zeměpisně patří k “pravé” Evropě. Tento nález však byl už před časem revidován (Bobrinskij et al. 1965, Hanák & Horáček 1986): jedná se o mladého jedince netopýra severního (*Eptesicus nilssonii*). Netopýr Bobrinského je ve skutečnosti rozšířen pouze ve stepích a polopouštích Kazachstánu (Turanská nížina) a evropským druhem není. V tab. 1 jej přesto zmiňujeme, abychom nemátli další modifikací seznamu, který uvádí Lina (1998). Kromě toho není teoreticky vyloučeno, že zákony a pravidla Evropské unie budou jednou považovat celé území Kazachstánu za součást “Evropy”.

Závěrem této kapitoly je třeba poznamenat, že nově rozšířený seznam druhů netopýrů “politické” Evropy pravděpodobně není úplný, neboť celé území “evropské” části Blízkého východu (především východní Turecko) nelze dosud považovat za faunisticky dostatečně prozkoumané. Seznam “evropských” druhů netopýrů se tak může v budoucnosti rozrůst nejen o další druhy, ale i čeledě, jelikož právě ve východním a jižním Turecku je předpokládán výskyt minimálně dalších dvou druhů netopýrů, které jsou podobné zoogeografické prvky jako netopýr pustinný (Benda & Horáček 1998). Jedná se o netopýra lysobřichého, *Taphozous nudiventris* Cretschmar, 1830 (čeleď embalonurovítí – Emballonuridae) a pavrápence trojzubcového, *Asellia tridens* (Geoffroy, 1813) (čeleď pavrápencovití – Hipposideridae). Ostatně nikdy nebyl spolehlivě vyvrácen (pouze poměrně věrohodně zpochybňován) nálezy nykteris egyptské (*Nycteris thebaica* Geoffroy, 1818; čeleď nykteridovití – Nycteridae) na řeckém ostrově Korfu (Wettstein 1926, Niethammer 1962). Navíc ve východním Středomoří včetně Balkánu je některými autory (viz Helvesen 1989a, b) předpokládán výskyt více druhů netopýrů dnes shrnovaných do jednoho druhu *Myotis mystacinus* – toto je však otázka výzkumu systematického a nikoli faunistického.

Názvosloví netopýrů Evropy

Mnozí si jistě všimli, že některé vědecké (latinské nebo latinizované) názvy evropských druhů netopýrů jsou v různých pramenech psány různě. Tyto rozdíly se až na jednu výjimku týkají názvů druhových (tj. slov v názvu druhých v pořadí).

Výjimku v zařazení do rodu tvoří netopýr Saviův, který je vědecky označován jako *Pipistrellus savii* anebo *Hypsugo savii*. Tento “nelad” způsobili naši kolegové Horáček & Hanák (1986), kteří oprávněně vydělili některé druhy (vč. n. Saviova) z rodu *Pipistrellus* do rodu *Hypsugo* (který byl mimochodem popsán zakladatelem české chiropterologie A. F. Kolenatým), a tento rod podle řady morfologických znaků stanovili jako jakýsi “přechod” mezi rody *Pipistrellus* a *Eptesicus*. Někteří autoři však neuznávají tyto rozdíly za podstatné a dále uvádějí netopýra Saviova pod názvem *Pipistrellus savii*, a pod tímto názvem také byl zařazen do seznamu druhů chráněných v Evropě (což je významné z hlediska legislativy ochrany přírody). Shodně se Schoberem & Grimmbergerem (1998) však považujeme za správnější název *Hypsugo savii* (viz tab. 1).

U nás rozšířený způsob zápisu druhových názvů netopýrů obhajoval věrohodným způsobem Horáček (1993), nicméně u některých z nás, včetně prvního autora tohoto příspěvku, pochybnosti přetrvávaly, zvláště, když se odlišný způsob psaní stále rozšiřoval. O tom, zda se má psát např. *Pipistrellus kuhli* nebo *P. kuhlii*, uvažovala celá řada autorů, ale jasno do této a podobných otázek zásadně vnesli Bogdanowicz & Kock (1998). Zpřehlednit celou problematiku se poté snažil Lina (1998).

Jak bylo naznačeno, dlouholetým jádrem sporu mezi chiropterology je otázka koncovky *-i* nebo *-ii* (viz tab. 1) u druhových jmen odvozených od osobních jmen, tedy od příjmení, obvykle badatele, který se druhem zabýval. Je potřeba pozname-

nat, že v současné době v nomenklatorických pravidlech panuje doporučení (na což upozornil již Horáček 1993), jež ukládá autorovi, který popisuje druh “po někom”, tedy vytváří nový druhový název živočicha odvozením od osobního jména (ať křestního či příjmení), aby za jméno (uvedeném v prvním pádě) připojil koncovku *-i* nebo *-ae* (pro příklad – a bychom nechodili daleko – po Gaislerovi by se druh nazýval *gaisleri*, po Bendovi *bendai* anebo *bendae*, podle toho jaký typ skloňování by autor zvolil) a aby použil nelatinizovanou formu jména, i když se tvorba názvu řídí latinskou gramatikou (viz názvy *R. mehelyi*, *M. schaubi*, *E. bottae* a *O. hemprichi*).

Vysvětlení správného způsobu psaní druhových názvů evropských netopýrů je však komplikovanější, neboť zahrnuje několik samostatných problémů.

Ellerman & Morisson-Scott (1951) a pozdější autoři včetně zmiňovaného Horáčka (1993) uváděli s koncovkou *-ii* pouze následující názvy: *R. blasii*, *M. capaccinii*, *P. nathusii* a *P. savii*. U nich je koncovka *-ii* namísto proto, že byl název vytvořen podle jména, které končí na *-i* (tedy podle italských příjmení Capaccini a Savi) a platí pro ně pravidlo uvedené v předešlém odstavci, anebo byl název vytvořen podle jména, které končí na *-us* (tj. německých příjmení Blasius a Nathusius) a v latinském skloňování jsou ve druhém pádu s koncovkou *-ii* (*Blasii*, *Nathusii*).

Problémy a nejasnosti v tomto ohledu panovaly v následujících případech: zatímco se vždy psalo *M. nattereri* a *N. leisleri*, u druhů *M. blythii*, *M. bechsteinii*, *M. brandtii*, *M. daubentonii*, *E. nilssonii*, *P. kuhlii* a *M. schreibersii* se psávalo buď *-ii* anebo *-i*. Staří autoři klasických monografií, např. Keyserling & Blasius (1839), Blasius (1857), Dobson (1878), Miller (1912), ale i Eisentraut (1937), používali zdvojené *-ii* (jak je uvedeno v tab. 1). Otcové zjednodušeného psaní striktně s koncovkou *-i* jsou tak zřejmě autoři dnes již klasické monografie o savcích Eurasie Ellerman & Morrison-Scott (1951). Jejich pojetí převzali i pozdější autoři přehledových monografií, např. Corbet (1978), Nowak (1994) či Pavlinov et al. (1995). V některých podobných přehledech (např. Koopman 1993, 1994) je však jaksi zmatečně používána obojí koncovka, u některých druhů *-ii*, u některých druhů *-i*.

Problém, kolik *-i* se má správně psát v koncovech zmíněných názvů, vyřešili z velké části Bogdanowicz & Kock (1998). Ti totiž prostudovali práci Kuhla z roku 1817, ve které jsou poprvé uveřejněny popisy sedmi druhů (*M. bechsteinii*, *M. nattereri*, *M. mystacinus*, *M. daubentonii*, *P. kuhlii*, *N. leisleri*, *M. schreibersii*). I když je práce psána v němčině, popisy druhů jsou latinsky a proto jsou i názvy a jména v latinizované formě, tedy Bechstein jako Bechsteinius, d'Aubenton jako Daubentonus, Kuhl jako Kuhlius a Schreibers jako Schreibersius. Druhý pád těchto slov má podle latinské gramatiky ve všech případech koncovku *-ii*. Výjimkou jsou jména Natterer a Leisler, která byla latinizována na Nattererus a Leislerus, a odvozený název pak je *nattereri* a *leisleri*. Dnes používaná latina, kde se latinizování nelatinských slov používá v mnohem menší míře, uznává údajně oba typy za rovnocenné (tj. Nattererus i Nattererius). Podle zoologického názvosloví ale platí forma, kterou zvolil autor popisu, v daném případě Kuhl (1817).

Na tomto místě je potřeba nahlédnout do Mezinárodních pravidel zoologické nomenklatury (ICZN 1985) (dále jen “Pravidla”): pro naši úvahu je důležitý “Článek 33. Pozdější způsoby psaní”, kde se píše v odstavci (a): “Pozdější způsob psaní jména, je-li odlišný od původního způsobu psaní, je buď emendací, nebo je nesprávným pozdějším způsobem psaní, nebo je příkázanou změnou” [odkazy jsou vynechány]. Vysvětlováním pojmů emendace a příkázaná změna se není třeba zabývat, protože nepřipadají v úvahu, jak vyplývá z další citace, totiž odstavce (d): “Použití *-i* pro *-ii* a naopak a jiné alternativní způsoby psaní v pozdějším způsobu psaní jmen ze skupiny druhu. – Použití koncovky *-i* v pozdějším způsobu psaní takového jména ze skupiny druhu, které je genitivem osobního jména, ve kterém správný původní způsob psaní končí na *-ii*, nebo naopak, je nesprávným pozdějším způsobem psaní, i když změna ve způsobu psaní je úmyslná; ...”. Pravidla v tomto případě jasně říkají, že pozdější způsob psaní je nesprávný, a platný je tvar, který poprvé použil Kuhl (1817).

Bogdanowicz & Kock (1998) upozorňují ještě na dvě nesrovnalosti. První se týká jmen jiných badatelů, kteří dodali informace nebo materiál Kuhlovi (tj. Natterer a Leisler) – ti totiž nebyli autory popisu (jak sám Kuhl píše na jiném místě), proto se u druhových jmen nemohou uvádět, autorem je jedině Kuhl. Druhá se týká letopočtů u jmen druhů, které popsal Kuhl – správně má být uveden rok 1817. Kuhl totiž vydal v tomto roce první vydání své monografie vlastním nákladem (proto je v knihovnách vzácné) a druhé vydání (ve dvou částech) vyšlo v časopise *Annalen der Wetterauischen Gesellschaft für die Gesamte Naturkunde* v roce 1818 a 1819 (viz seznam literatury). Platné je pochopitelně první uveřejnění, proto u všech sedmi druhů je rok 1817 (tab. 1). To také potvrdila Směrnice Mezinárodní komise pro zoologickou nomenklaturu v roce 1958 (viz. Bogdanowicz & Kock 1998).

Kromě případů popisů uveřejněných Kuhlem (1817), se však nejasnosti, jak je uvedeno výše, týkají i druhů *M. blythii*, *M. brandtii* a *E. nilssonii*. Ve všech třech případech byla opět v původním popisu uvedena latinizovaná forma jména, podle kterého byl název vytvořen: Blythius, Brandtius a Nilssonius. V případě popisu *M. brandtii* dokonce autor, tedy Eversmann (1845) celou práci napsal v latině, a tedy podle tehdejší praxe asi ani neměl jinou možnost, než jméno kolegy Brandta latinizovat. Práce Keyserlinga & Blasia (1839) je sice psána v němčině, nicméně popis zní *Vesperugo Nilssonii*, a totéž platí i pro práci s popisem *M. blythii*, která byla napsána v angličtině, ale samotný popis je také latinský (Tomes 1857).

Zcela odlišná je situace názvu posledního druhu, netopýra Bobrinského (*Eptesicus bobrinskoi*). Lina (1998) jej uvádí pod názvem *Eptesicus bobrinskii* Kuzyakin, 1935 s odvoláním na Mezinárodní pravidla zoologické nomenklatury a tvar jména Bobrinski (na stejném principu jako v případě názvů *savii* a *capaccinii*), do kterého transliteroval jméno ruského zoologa N. A. Bobrinského. Ten však sám psal své jméno ve dvou tvarech: nejprve *Áíáďěíňěé* [Bobrinskoj] (např. Bobrinskoj 1925 a 1926) a později *Áíáďěíňěé* [Bobrinskij] (např. Bobrinskij et al. 1965), přičemž transliteroval své jméno na Bobrinskoy, Bobrinskoy a Bobrinskij, nikdy se nevyšky-

tuje tvar Bobrinski. Ёóçÿêèì [Kuzjakin] však popsal druh jako *E. bobrinskoi*. Zápis *bobrinskii* je tedy chybný, i když jej v pozdějších pracech vícekrát uvedl i sám Kuzjakin (např. Kuzjakin 1950), a navíc své jméno transliteroval na Kusjakin (nikoli Kuzjakin) neboť popis je kromě ruštiny uveden i v německém souhrnu (Kusjakin 1935). Podle současných Pravidel měl Kuzjakin zvolit název *bobrinskoi* nebo *bobrinskiji*, popřípadě *bobrinskoi* nebo *bobrinskiii* (jelikož spisovná latina nemá písmeno J, i když ho Pravidla připouštějí), anebo stanovit, že se jedná o nějakou jinou situaci. Kuzjakin však dal jasně najevo úmysl popsat druh po Bobrinském tím, že přidal k popisu nového druhu i ruský název ёíæáì Áíáðèíñèíâì [kožan Bobrinskogo] = netopýr Bobrinského. Na tomto místě je opět nutno nahlédnout do Mezinárodních pravidel zoologické nomenklatury: tuto situaci řeší “Článek 31. Jména ze skupiny druhu. – (a) Jména ze skupiny druhu utvořená z osobních jmen. – Jméno ze skupiny druhu utvořené z osobního jména může být buď podstatným jménem ve 2. pádě, podstatným jménem v přístavku, nebo přídavným jménem nebo participiem [odkazy vynechány].” Vzhledem k tomu, že ohledně slova *bobrinskoi* nestanovil Kuzjakin žádná kriteria (výjma samotného označení druhu) a slovo není podstatným jménem ve 2. pádě (jak bylo řečeno výše), lze jej ve smyslu Pravidel (“Článek 32. Původní způsob psaní”) považovat za podstatné jméno v přístavku, neboť je bezchybnou transliterací jména Bobrinskoi. Ve smyslu znění Pravidel, jestliže tento stav od vydání popisu nebyl revidován, je třeba respektovat popis učiněný Kuzjakinem, který zní *Eptesicus bobrinskoi* Kusjakin, 1935. Považovat za revizi je možné tento příspěvek.

Na závěr je třeba vysvětlit, jak je možné, že Horáček (1993) se při zdůvodnění zápisu s koncovkou *-i* (a ne *-ii*) odvolal na totéž vydání Mezinárodních pravidel zoologické nomenklatury a vyvodil z toho jiný závěr? Horáček citoval jinou část pravidel, totiž “Doplňk D”, odstavce 16 a 17. Bohužel došlo k nedorozumění, protože tyto pasáže se k našemu problému nevztahují. Doplňk D má v podtitulu “Doporučení týkající se tvoření jmen” a hned v části I. odst. 1 upřesňuje, čeho se týká: “Nové jméno ze skupiny rodu nebo ze skupiny druhu má být krátké a v latině libozvučné.” Jedná se tedy o nová jména, nikoli o jména stará sto nebo více let. Pro nová jména platí, jak je uvedeno výše: “Při tvoření jména ze skupiny druhu podle novodobého jména, které není ani latinské, ani latinizované, ani řeckého původu, má být v druhém pádě jednotného čísla dána přednost koncovce *-i* před *-ii*, která má být připojena k plnému znění jména ...” Z toho vyplývá, že tato věta nemá absolutně žádný dopad na latinizovaná jména z devatenáctého století. Podobně ani další věty odstavců 16 a 17 se nevztahují ke druhému pádu starých latinizovaných jmen.

Summary

In a series of recent articles, the reviews of European bat species were published, (1) a higher number of bat species (up to 39) had been listed and (2) a different way of spelling of several bat species names had been recommended. Such a list of bats was ratified by the 2nd Session of the Meeting of Parties of Agreement on the Conservation of Bats in Europe, as a binding list

for protection of bats in Europe (Kadlečík 1998, Lina 1998). This article explains, namely to Czech and Slovak readers, how many species of bats actually occur in Europe, and what scientific names belong to them according to the International Code of Zoological Nomenclature (ICZN).

The increase in the number of species in the list of European bats has been caused by the changes in understanding to European territory: from geographical conception to political one. Wherefore, included into the list were also endemic species from Atlantic islands (*P. maderensis*, *N. azoreum*, *P. teneriffae*) and species inhabiting the territory of states, that are partially or even wholly in Asia (*R. aegyptiacus*, *M. schaubi*, *E. bottae*, *O. hemprichi*, *B. leucomelas*). Another species, *Eptesicus bobrinski*, has been known in Europe from only one finding from the Northern Caucasus Mts. (Kuzjakin 1950). However, this record has been revised: in fact it was a juvenile individual of *E. nilssonii* (Bobrinskij et al. 1965, Hanák & Horáček 1986). *E. bobrinski* is distributed only in the Central Kazakhstan (Turan lowlands), it is not a European species and does not belong to the list (it figures in Tab. 1 because this table has been based on the list of species by Lina 1998).

An explanation of correct spelling of the names of European bats is quite complicated, because it includes several independent problems. The differences in spelling concerns, except the approach to the validity of genus *Hypsugo*, species names (i. e. words second in the order). Bogdanowicz & Kock (1998) and Lina (1998) helped to clear up the problems.

The main question concerns the terminations *-i* or *-ii* of the species names drawn from personal names. At present, in the text of ICZN (1985) recommendation prevails suggesting to the author who creates a new species name of the animal from the personal name to attach the terminations *-i* or *-ae*. The author should also use the non-latinized form of the name [ICZN 1985, Article 31(a)(ii); Appendix D (III)], even if the name is composed according to the Latin grammar [Art. 11(h)(i)(3)], see names *R. mehelyi*, *M. schaubi*, *E. bottae*, and *O. hemprichi*. Ellerman & Morrison-Scott (1951) and later authors used the termination *-ii* for only the following names: *R. blasii*, *M. capaccinii*, *P. nathusii*, and *P. savii*. In these cases, the termination *-ii* is correct because the names were based either on personal names that end with *-i* (Italian names Capaccini and Savi), and the mentioned rule is valid; or the names were made according to personal names terminating with *-us* (German names Blasius and Nathusius) and, according to the Latin declination, they end with *-ii* in their second case (Blasii and Nathusii).

Unclearances prevailed in the following cases: although there have always been written *M. nattereri* and *N. leisleri*, concerning the species *M. blythii*, *M. bechsteini*, *M. brandtii*, *M. daubentonii*, *E. nilssonii*, *P. kuhlii*, and *M. schreibersii* they have used to be written with either *-ii* or *-i*. Older authors (see the list of references up to 1945), used double *-ii*. Ellerman & Morrison-Scott (1951) and the majority of later authors used to write just *-i*. Major contribution to solve the problem was that by Bogdanowicz & Kock (1998), who studied Kuhl (1817). Kuhl published descriptions of seven European bat species (*M. bechsteini*, *M. nattereri*, *M. mystacinus*, *M. daubentonii*, *P. kuhlii*, *N. leisleri*, *M. schreibersii*). The work is written in German, but the species descriptions are in Latin. Therefore, also the personal names are latinized (Bechstein as Bechsteinius, d'Aubenton as Daubentonus, Kuhl as Kuhlius, and Schreibers as Schreibersius). According to the Latin grammar, the second cases of these names invariably terminate by *-ii*. Exceptions are the names Natterer and Leisler, that were latinized as Nattererus and Leislerus, the names derived from them are therefore *nattereri* and *leisleri*. Modern Latin language recognizes both types as equivalent (i. e. Nattererus and Nattererius). However, according to ICZN (1985), the form chosen by the author, in this case by Kuhl

(1817), is valid [Art. 33(d)]. Bogdanowicz & Kock (1998) mentioned two discrepancies concerning the work of Kuhl (1817). The first one refers to the names of other authors presented at Kuhl's descriptions, i. e. Natterer and Leisler – they were not the authors of descriptions (how Kuhl himself wrote in another place). That is why they cannot be presented with species names as their authors, the real author is just Kuhl. The second discrepancy concerns the years of description – to be correct the year 1817 should be written, when Kuhl published the first edition of his monograph by his own expenses (the second edition was published in two parts in *Ann. Wetterau. Gesel. Gesam. Naturk.* in 1818 and 1819). The only valid is the first edition which has been confirmed also by the Direction of International Commission on Zoological Nomenclature in 1958. Besides the cases of descriptions published by Kuhl (1817), the discrepancies in spelling *-i* v. *-ii* concern also the species names *M. blythii*, *M. brandtii*, and *E. nilssonii*. In all three cases, the original descriptions have been based on the latinized forms of the name, thus terminating with *-ii*. In the case of the description of *M. brandtii* the author (Eversmann 1845) wrote his whole work in Latin and therefore according to the rules of that period he probably did not have other possibility than to latinize the name Brandt.

Completely different is the situation of the name *Eptesicus bobrinskoi*. Lina (1998) reports it under the name *Eptesicus bobrinskii* Kuzjakin, 1935 with the references to ICZN and the name Bobrinski (on the same principle as in the case of *savii* and *capaccinii*). Thus he where he transliterated the name of Russian zoologist N. A. Bobrinskoj into Bobrinski. Bobrinskoj himself, however, used to write his name in two forms: at first as *Аѣаѣиѣѣ* [Bobrinskoj] (f. e. Bobrinskoj 1925 and/or 1926) and later as *Аѣаѣиѣѣѣ* [Bobrinskij] (f. e. Bobrinskij et al. 1965). His name was then transliterated in to Bobrinskoj, Bobrinskoy or Bobrinskij. The form Bobrinski never occurred. However, *Ѡѡѣѣѣѣ* [Kuzjakin] described the species as *E. bobrinskoi*. The spelling *bobrinskii* therefore incorrect although Kuzjakin himself used it several times in his later works (f. e. Kuzjakin 1950). Moreover, he transliterated his name to Kuzjakin (not Kuzjakin) because this description was, besides the Russian text, reported also in the German summary (Kuzjakin 1935). According to ICZN, Kuzjakin should choose the name *bobrinskoji* or *bobrinskiji*, possibly *bobrinskoi* or *bobrinskiii* (because the literary Latin does not have a letter J, although the Code allows to use it [Art. 11(b)(v)]). Theoretically, he could also state that this concerned another situation. But Kuzjakin clearly expressed his intention to name the species after Bobrinskoj by adding also the Russian name *Ѡѡаѣ Аѣаѣиѣѣѣѣ* [kožan Bobrinskogo] = Bobrinskoj's bat, to the new species. Such a situation has been solved by ICZN [Art. 31 – species-group names, sect. (a)]. Considering that Kuzjakin did not assess any criteria to the word *bobrinskoi*, except the indication of the species, and the word is not a noun in its second case (as mentioned above), it can be, according to ICZN [Art. 32. Original spelling], considered an annex, i. e. a noun in its first case. The word *bobrinskoi* is a correct transliteration of the name Bobrinskoj. In sense of the ICZN, if the state was not revised since the date of publication, it is necessary to respect the original description. The correct name of the bat is *Eptesicus bobrinskoi* Kuzjakin, 1935. This paper can be considered a revision of its nomenclature.

Poděkování

Autoři děkují Vladimíru Hanákovi a Ivanu Horáčkovi za cenné komentáře k problematice a prvním verzím rukopisu a především za pomoc při shromažďování literárních pramenů.

Literatura

- BENDA P. & HORÁČEK I., 1998: Bats (Mammalia: Chiroptera) of the Eastern Mediterranean. Part I. Review of distribution and taxonomy of bats in Turkey. *Acta Soc. Zool. Bohem.*, **62**: 255–313.
- BLASIUS J. H., 1857: *Fauna der Wirbelthiere Deutschlands und der angrenzenden Länder von Mitteleuropa. Erster Band. Säugethiere. Naturgeschichte der Säugethiere Deutschlands und der angrenzenden Länder von Mitteleuropa*. Friedrich Vieweg und Sohn, Braunschweig, 549 pp.
- BOBRINSKIJ N. A., KUZNECOV B. A. & KUZJAKIN A. P., 1965: *Opredelitel' mlekopitajuščih SSSR*. Izdatel'stvo Prosveščenie, Moskva, 383 pp.
- BOBRINSKOJ N. A., 1925: Materialy dlja fauny letučih myšej Turkestanskogo kraja. (Zapadnyj Turkestan s Semirečenskoi i Zakaspijskoj oblastjami, Hiva i Buhara). *Bull. Soc. Natur. Moscou, S. Biol.*, **34**: 330–374.
- BOBRINSKOJ N., 1926: Predvaritel'noe soobščenie o letučih myšah (Chiroptera) iz Central'noj Azii. *Dokl. Akad. Nauk SSSR*, **1926**: 95–98.
- BOGDANOWICZ W. & KOCK D., 1998: Quoting and spelling names of species from H. Kuhl's "Die deutschen Fledermäuse". *Bat Res. News*, **39**(1): 4–5.
- BRINK F. H. v. d., 1957: *Die Säugetiere Europas westlich des 30. Längengrades*. Verlag Paul Parey, Hamburg und Berlin, 226 pp.
- CORBET G. B., 1978: *The Mammals of the Palaearctic Region: a taxonomic review*. British Museum (Natural History) and Cornell Univ. Press, London and Ithaca, 314 pp.
- CORBET G. & OVENDEN D., 1980: *The Mammals of Britain and Europe*. Collins Sons & Co. Ltd, London, 240 pp.
- DOBSON G. E., 1878: *Catalogue of the Chiroptera in the Collection of the British Museum*. Printed by order of the trustees of the British Museum, London, 567 pp.
- EISENTRAUT M., 1937: Die deutsche Fledermäuse. Eine biologische Studie. *Monograph. Wild-säugetiere*, **2**: 1–184.
- ELLERMAN J. R. & MORRISON-SCOTT T. C. S., 1951: *Checklist of Palaearctic and Indian Mammals 1758 to 1946*. Order of the trustees of the British Museum, London, 810 pp.
- EVERSMANN E., 1845: Vespertiliones, in promontoriis Uralensibus tractibusque confinibus observati. *Bull. Soc. Imperiale Natur. Moscou*, **18**: 489–516.
- GAISLER J. & HANÁK V., 1975: Chiroptera – letouni. Pp.: 21–25. In: HANÁK V. & HERÁŇ I. (eds.): *Přehled soustavy a české názvy savců. Lynx (Praha), n. s., suppl. 4*: 3–144.
- GÖRNER M. & HACKETAL H., 1988: *Säugetiere Europas*. Neumann Verlag, Leipzig, 372 pp.
- HANÁK V. & HORÁČEK I., 1986: Zur Südgrenze des Arealis von *Eptesicus nilsoni* (Chiroptera: Vespertilionidae). *Ann. Naturhistor. Mus. Wien*, **88/89**: 297–308.
- HELVERSEN O. v., 1989a: Bestimmungsschlüssel für die europäischen Fledermäuse nach äusseren Merkmalen. *Myotis*, **27**: 41–60.
- HELVERSEN O. v., 1989b: New records of bats (Chiroptera) from Turkey. *Zool. Middle East*, **3**: 5–18.
- HELVERSEN O. v., 1998: *Eptesicus bottae* (Mammalia, Chiroptera) auf der Insel Rhodos. *Bonn. Zool. Beitr.*, **48**: 113–121.

- HORÁČEK I., 1986: *Létající savci*. Academia, Praha, 152 pp.
- HORÁČEK I., 1993: Jména evropských netopýrů. *Bull. ČESON*, **2**: 7–10.
- HORÁČEK I. & HANÁK V., 1984: Comments on the systematics and phylogeny of *Myotis nattereri* (Kuhl, 1818). *Myotis*, **21–22**: 20–29.
- HORÁČEK I. & HANÁK V., 1986: Generic status of *Pipistrellus savii* and comments on classification of the genus *Pipistrellus* (Chiroptera: Vespertilionidae). *Myotis*, **23–24**: 9–16.
- ICZN, 1995: *International Code of Zoological Nomenclature (third edition) adopted by the XX General Assembly of the International Union of Biological Sciences*. International Trust for Zoological Nomenclature [překlad: HOUŠA V. & ŠTYS P., 1988: *Mezinárodní pravidla zoologické nomenklatury. Třetí vydání*. Academia, Praha, 192 pp.]
- KADLEČÍK J., 1998: Ochrana netopierov v Karpatoch vo svetle medzinárodných dohovorov a iniciatív. *Vespertilio*, **3**: 37–43.
- KEYSERLING A. G. v. & BLASIUS I. H., 1839: Uebersicht der Gattungs- und Artcharaktere der europäischen Fledermäuse. *Arch. Naturgesch., Berlin*, **5**: 293–331.
- KOOPMAN K. F., 1993: Order Chiroptera. Pp.: 137–241. In: WILSON D. E. & REEDER S. M. (eds.): *Mammal Species of the World. A taxonomic and geographic reference. Second Edition*. Smithsonian Inst. Press, Washington and London, 1206 pp.
- KOOPMAN K. F., 1994: *Chiroptera: Systematics. Handbuch of Zoology. Volume VIII Mammalia. Part 60*. Walter de Gruyter, Berlin and New York, 224 pp.
- KUSJAKIN A. P., 1935: Novye dannye po sistematike i geografičeskomu rasprostraneniu letučih myšej (Chiroptera) v SSSR. *Bull. Soc. Natur. Moscou, S. Biol.*, **44**: 428–438.
- KUZJAKIN A. P., 1950: *Letučie myši (Sistematika, obraz žizni i pol'za dlja sel'skogo hozjajstva)*. Sevetskaja nauka, Moskva, 444 pp.
- KUHL H., 1817: *Die deutschen Fledermäuse*. [Nákladem vlastním] Hanau, 67 pp.
- KUHL H., 1818: Die deutschen Fledermäuse. *Ann. Wetter. Gesel. Gesam. Naturk. Hanau*, **4**(1): 11–49.
- KUHL H., 1819: Die deutschen Fledermäuse. *Ann. Wetter. Gesel. Gesam. Naturk. Hanau*, **1**(2): 185–215.
- LINA P., 1998: Spelling and quoting of scientific names of European bat species. *Eurobat Chat*, **9**: 6–7.
- MITCHELL-JONES A. J., AMORI G., BOGDANOWICZ W., KRYŠTUFEK B., REIJNDERS P. J. H., SPITZENBERGER F., THISSEN J. B. M., VOHRALÍK V. & ZIMA J., in press: *Atlas of European Mammals*. London: Academic Press.
- MILLER G. S., 1912: *Catalogue of the Mammals of Western Europe (Europe exclusive of Russia) in the Collection of the British Museum*. Printed by order of the trustees of the British Museum, London, 1018 pp.
- NIETHAMMER J., 1962: Die Säugetiere von Korfu. *Bonn. Zool. Beitr.*, **13**: 1–49.
- NOWAK R. M., 1994: *Walker's Bats of the World*. The Johns Hopkins Univ. Press, Baltimore and London, 288 pp.
- PAVLINOV I. Ja, BORISENKO A. V., KRUSKOP S. V. & JAHONTOV E. L., 1995: Mlekopitajuščie Evrazii. II. Non-Rodentia. *Sbor. Tr. Zool. Muz. MGU*, **33**: 1–336.
- SCHOBER W. & GRIMMBERGER E., 1987: *Die Fledermäuse Europas. Kennen – bestimmen – schützen*. Franckh'sche Verlagshandlung, Stuttgart, 222 pp.

- SCHOBER W. & GRIMMBERGER E., 1998: *Die Fledermäuse Europas. Kennen – bestimmen – schützen. 2. aktualisierte und erweiterte Auflage.* Kosmos Verlag, Stuttgart, 266 pp.
- TOMES R. F., 1857: Descriptions of four undescribed species of bats. *Proc. Zool. Soc. Lond.*, **25**: 50–54.
- WETTSTEIN O., 1926: Beiträge zur Säugetierkunde Europas. I. *Arch. Naturgesch., Berlin*, **91A**: 139–163.

došlo 16. 11. 1998

Doplněk

Po sepsání příspěvku pro *Bulletin ČESON* (Druhová jména netopýrů “rozšířené” Evropy) jsem byl laskavě přizván kolegou Bendou ke spoluautorství na článku pro časopis *Vespertilio*. V tomto článku nedošlo ke shodě v jednom případě, a to v českém názvu netopýra *Pipistrellus maderensis*. Za nejvhodnější jméno tohoto taxonu, pokud bude platit jeho druhový nebo poddruhový status, považuji “netopýr madeirský”. Naprosto odmítám české jméno, jak je u tohoto druhu uvedeno v tab 1. Tam použité druhové přídavné jméno je naší zoologické veřejnosti i dalším potenciálním uživatelům názvů netopýrů zcela neznámé a navíc jazykově nelibozvučné. Po čtyřiceti letech aktivního zájmu o netopýry se ke sklonku své odborné kariéry odmítám podepsat pod názvoslovný nesmysl.

Jiří Gaisler

Pozn. red.: zmiňovaný český název netopýra *Pipistrellus maderensis* je v citovaných pramenech (str. 135) odvozen nepochybně od slova Makaronésie, kterým je označováno atlantské souostroví zahrnující celky Madeiry, Kanárských a Kapverdských ostrovů (...). I když je jisté toto označení v českém jazyce méně používané, také v poslední době se s ním lze setkat, viz např. oficiální český překlad tzv. Habitat Directive, tedy “Směrnice Rady č. 92/43/EEC z 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin” (pp.: 57–91. In: HORA J. (ed.), 1998: *Legislativa EU a ochrana přírody*. ČSO, Praha, 95 pp.): makaronéské [...] lesy, makaronéská oblast.